

מדינת ישראל
משרד החינוך
מינהל חברה ונוער

138

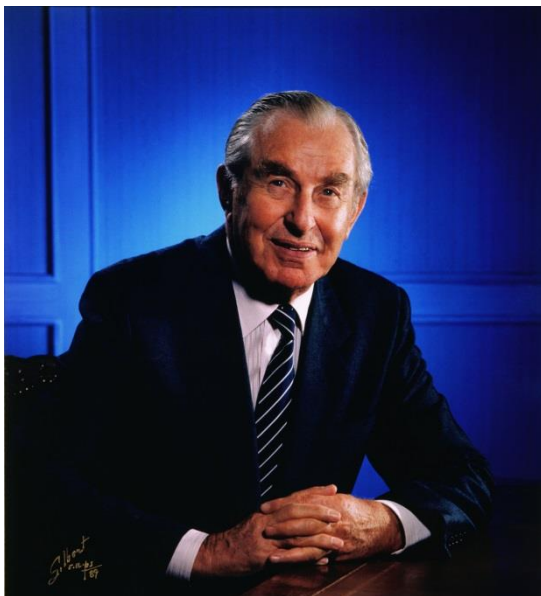
אדר א' תשע"ו
פברואר 2016

40 שנה לנאום
של חיים הרצוג
באו"ם

על סדר
היום

"לגבינו, העם היהודי, משוללת הצעת החלטה זו, המבוססת על שנאה שקר ובערות, כל ערך מוסרי וחוקי."

(מתום נאום התגובה להחלטת האו"ם "ציונות – גזענות")

חיים הרצוג ז"ל – הנשיא ה-6 של מדינת ישראל
צלם: Sa'ar Ya'acov

מידי שנה בשנה, מציינים ברחבי העולם את היום הבינלאומי למאבק בגזענות בתאריך ה-21 במרס. מטרת ציון היום היא להעלות למודעות הציבור את קיומן של תופעות גזעניות בחברה ולדון בדרכים להוקעתן ולמניעתן. האו"ם בחר בתאריך זה לציון היום הבינלאומי למאבק בגזענות שכן בו טבח המשטר הגזעני של דרום אפריקה באזרחים שהפגינו נגד חוקי האפרטהייד.

לא פעם, מדינת ישראל מוצאת עצמה מואשמת בגזענות. לפני כ-40 שנה, בנובמבר 1975, התקבלה באו"ם החלטה מספר 3379 שקבעה כי: "ציונות היא צורה של גזענות ושל אפליה גזעית".

שגריר ישראל באו"ם דאז – חיים הרצוג, לשעבר נשיאה השישי של מדינת ישראל – נשא נאום תגובה חוצב להבות שבו האשים את האו"ם בגזענות ובאנטישמיות כלפי מדינת ישראל. הרצוג הביע את פליאתו על כך שדווקא מדינת ישראל – שצמחה על אף הניסיונות לחיסול העם היהודי ועל אף היחס הגזעני כלפי עם זה, הן במדינות ערב והן באירופה – דווקא היא מואשמת בגזענות. הרצוג הציג את הציונות כתנועת שחרור אצילה, המבקשת לייסד חברה אידאליסטית על אדמתה ההיסטורית, והדגיש את שלטונה הדמוקרטי של מדינת ישראל ואת שוויון הזכויות החברתי לכל אזרחיה המתקיים במדינת ישראל: "הציונות היא ניסיונו לבנות חברה, שעל אף שהיא אינה מושלמת, יתממשו בה החזיונות של נביאי ישראל. יודע אני שיש לנו בעיות. יודע אני שרבים אינם מסכימים עם מדיניותה של הממשלה שלנו... והם חופשיים לעשות זאת, משום שהציונות יצרה את המדינה הדמוקרטית הראשונה, האמתית והיחידה בחלק זה של המזרח-התיכון, אשר מעולם לא ידע דמוקרטיה וחופש הדיבור מהם".

הרצוג סיים את נאומו במילים: "לגבינו, העם היהודי, זוהי אינה אלא אפיזודה חולפת בהיסטוריה ארוכה, עשירה ומלאת מאורעות. אנו שמים מבטחנו בהשגחה העליונה, בדתנו ובאמונתנו, במסורת המקודשת והנערצת שלנו, במאבקנו לקדמה חברתית ולערכי אנוש ובעמנו, בכל מקום שבו הוא נמצא. לגבינו, העם היהודי, משוללת הצעת החלטה זו, המבוססת על שנאה, שקר ובערות, כל ערך מוסרי וחוקי".

נאומו ופעולות הסברה נוספות שביצעה ישראל, כמו גם שינוי מאזן הכוחות באו"ם, הביאו לביטול ההחלטה ב-1991.

בפעילות שבגיליון זה, נדון בנאומו של חיים הרצוג, בערכים שעומדים בבסיס דבריו ובחשיבות המאבק בגזענות על צורתיה השונות גם בימינו.

מטרות

- לדון בטיעוני התגובה של חיים הרצוג להחלטת האו"ם "ציונות – גזענות".
- לעמוד על חשיבות הנאום, על הערכים המרכזיים והרלוונטיות שלהם להיום.

אוכלוסיית יעד: חט"ב וחט"ע.

משך הפעילות: 45 דקות.

עזרים: מחשב, מקרן ומסך להקרנת הסרטון של נאום חיים הרצוג באו"ם; עותקים של נאום הרצוג; עותק של הרקע להחלטת האו"ם, מגילת העצמאות ותנ"ך.

מהלך הפעילות

שלב א' – במליאה (15 דקות)

המנחה יסביר כי הפעילות מוקדשת ליום הגזענות הבינלאומי ושנדון בה בנאומו ההיסטורי של השגריר חיים הרצוג באו"ם לפני כ-40 שנה בתגובה להחלטת האו"ם המשווה את הציונות לגזענות.

החלטת האו"ם "ציונות – גזענות" התבססה על קביעה קודמת של האו"ם שגינתה את הציונות וקבעה כי "הציונות היא איום לשלום ולביטחון העולמי ויש לקרוא לכל המדינות להתנגד לאידיאולוגיה הגזענית והאימפריאליסטית שלה", וכן כי "הציונות היא צורה של גזענות ושל אפליה גזעית". עוד נכתב בה כי "למשטר הגזעני בפלסטין הכבושה ולמשטרים

הגזעניים בזימבבואה ובדרום-אפריקה יש מקור אימפריאליסטי משותף ומקור גזעני זהה, הקשור באופן אורגני למדיניותם, שמטרתה לדכא את כבודו של האדם".

(התרגום לעברית מתוך: טל, לוי-לי, "האו"ם מחליט כי הציונות היא גזענות", **הארץ**, 10.11.2009, <http://www.haaretz.co.il/news/education/1.1289326>).

למנחה: הרחבה על החלטת האו"ם 3379 ועל הרקע לה בנספח מס' 1.

המנחה ישאל מהי **גזענות** ויציג את התייחסויות המשתתפים למונח זה ב"שמש אסוציאציות".

המנחה יסביר כי על פי חוק העונשין, תשל"ז-1977, סעיף 144א' גזענות מוגדרת כ"רדיפה, השפלה, ביזוי, גילוי איבה, עוינות או אלימות, או גרימת מדנים כלפי ציבור או חלקים של האוכלוסייה, והכל בשל צבע או השתייכות לגזע או למוצא לאומי-אתני".

כלומר, גזענות היא עמדה והתנהגות המפלה בין בני אדם על רקע צבעם או על רקע השתייכותם האתנית, הלאומית או הדתית.

המנחה יברר עם המשתתפים את הסיבה לכך שהציונות ומדינת ישראל מואשמות בגזענות לדעתם.

שלב ב' – קבוצתי (15 דקות)

המנחה יבקש מהמשתתפים להתחלק לקבוצות ולחשוב כיצד היו מגיבים לטענת "ציונות – גזענות".

כל קבוצה תבחר בטיעון מרכזי להצגה במליאה. אם יש אפשרות להעלות את הטיעונים לכלי שיתופי להקרנה בפני הכיתה, הדבר מומלץ. אם אין אפשרות כזו, המנחה יכתוב את הטיעונים על הלוח.

הצעה נוספת: אפשר לבקש מהמשתתפים לחבר נאום תגובה ולהיעזר בכלים שיתופיים או במצגת להצגת דבריהם.

אפשר להיעזר **במגילת העצמאות** **ובספר התנ"ך** במהלך הפעילות.

שלב ג' – במליאה, נאום התשובה של חיים הרצוג (15 דקות)

דיווח הקבוצות.

המנחה יספר על חיים הרצוג ועל פועלו כשגריר באו"ם להגנה על שמה של מדינת ישראל ועל הציונות (נספח 3) ויציין כי נאום התגובה של הרצוג עורר הד בכל העולם.

המנחה יחלק קטעים נבחרים מתוך נאומו של הרצוג לכל זוג משתתפים (נספח 2).

שאלות לדיון (יש לבחור מתוכן בהתאם לזמן ולגיל המשתתפים)

1. אילו טיעונים העלה חיים הרצוג בנאומו? האם הם דומים לטיעונים שהעליתם? אם לא, במה הם שונים? לדעתכם, מדוע בחר הרצוג דווקא בטיעונים אלו?
  2. מה דעתכם על טיעוניו? אילו מטיעוניו מדברים אליכם? האם יש טיעון שאינכם מתחברים אליו? מדוע?
  3. אילו ערכים הקשורים לציונות ולמדינת ישראל עולים בנאומו של הרצוג? האם ערכים אלו מוזכרים במקורות נוספים המוכרים לכם (כגון תנ"ך, מגילת העצמאות)? האם הם מתקיימים בחברה הישראלית בימינו?
  4. האם חשוב להכיר את נאומו של הרצוג? מדוע?
  5. האם הטענה שהושמעה נגד ישראל בעבר נשמעת גם היום? ממי? לדעתכם, כיצד מדינת ישראל צריכה להגיב לה?
  6. האם תשובתו של הרצוג מתאימה גם לימינו? נמקו.
  7. בחודש זה, אנו מציינים את יום הגזענות הבינלאומי וכ-40 שנה לנאום הרצוג. מדוע חשוב שבני הנוער יפעלו לצמצום תופעות גזעניות? הציעו דרכים לעורר מודעות לסכנה שבתופעות גזעניות ולהתמודדות עם גילויי גזענות במעגלים חברתיים שונים.
- לסיכום הדיון, המנחה יציג את אחד הסרטונים הקצרים מהנאום באו"ם ויתייחס למעשה הסמלי של קריעת ההצעה. המנחה יציג את תוצאות אותו אירוע ויצוין כי ההצעה בוטלה כעבור 16 שנים.

גרסאות מתורגמות מקוצרות – בין דקה לשלוש דקות:

<https://www.youtube.com/watch?v=fJyEva4Vyf4>

<https://www.youtube.com/watch?v=ANA0Gi8Sc-8>

המנחה יסכם: לפני כ-40 שנה נשמעה באו"ם טענה לפיה הציונות היא גזענות. טענה זו נשמעת עד היום. חיים הרצוג, אז שגריר ישראל באו"ם, הגיב לטענה זו. אף אתם, בדרככם, ניסיתם להתמודד עם טענה זו. במגילת העצמאות, התחייבה מדינת ישראל כי: "תקיים שוויון זכויות חברתי ומדיני גמור לכל אזרחיה, בלי הבדל דת, גזע ומין; תבטיח חופש דת, מצפון, לשון, חינוך ותרבות; תשמור על המקומות הקדושים של כל הדתות". זוהי הגדרה הפוכה

ומנוגדת להגדרת הגזענות שהוצגה בפתיחה. בגילויי גזענות במדינה יש להילחם, בשום פנים ואופן אין לראות בהם ביטוי לרוחה של הציונות ושל מדינת ישראל. בשבוע הגזענות, עלינו להילחם בתופעות גזעניות ולהבהיר כי זו אינה דרכנו. הציונות אינה גזענות.

נספח 1: החלטת האו"ם 3379 – השוואת הציונות לגזענות

בשנת 1975, מונה חיים הרצוג לשגריר ישראל באו"ם. שלוש השנים שבהן כיהן באו"ם היו מן הקשות בתולדות יחסי החוץ של המדינה. מדינות ערב והגוש הסובייטי (ברית המועצות לשעבר והמדינות הקומוניסטיות) נהנו מרוב אוטומטי בעצרת האו"ם והחלו במאבק להשעיית ישראל מהאו"ם. חיים הרצוג נדרש לנהל את המערכה המדינית ואת מערכת ההסברה כדי למזער את הנזק לישראל.

המהלך להשעיית ישראל נפסק כאשר שגריר ארצות-הברית באו"ם, פטריק מויניהאן, הודיע שארצות-הברית תפסיק את תמיכתה הכספית באו"ם אם יוחלט על השעיית ישראל ממנו. במקום זאת, החליטו אותן מדינות להעביר בעצרת החלטה המגדירה את הציונות כגזענות ובכך לערער את הלגיטימיות של מדינת ישראל.

הניסיונות של משלחת ישראל באו"ם, בראשותו של הרצוג ובסיועו של שגריר ארה"ב, למנוע את קבלת ההחלטה לא צלחו. בעשרה בנובמבר 1975, ביום השנה ה-37 ל"ליל הבדולח", אישרה עצרת האו"ם את ההחלטה הקובעת כי: "בזכרנו את ההחלטה... הקוראת לחיסול כל צורות האפליה הגזעית... (אנו) קובעים כי הציונות היא צורה של גזענות ושל אפליה גזעית". החלטה זו (החלטה 3379) התקבלה ברוב של 72 מול 35, 32 מדינות נמנעו.

באותו יום, נשא הרצוג בעצרת האו"ם את אחד הנאומים החשובים בתולדות הדיפלומטיה הישראלית והתנועה הציונית. נאום זה היה לציון דרך במאבק בתוקפי הציונות ובאנטישמיות לסוגיה. בנאום, הציג הרצוג את שורשיו היהודיים, תיאר את הציונות כתנועת שחרור לאומית לגיטימית וגינה את התומכים בהצעה. הנאום כלל מסרים פרטיים וכללים גם יחד:

א. הגנה על הציונות.

ב. תקיפת הניסיון לשלול מהתנועה הלאומית של העם היהודי את אותה זכות המוקנית לכל תנועה לאומית אחרת, קרי - הגדרה עצמית במולדתה ההיסטורית. למעשה זהו היפוך ההאשמה: אתם מאשימים אותנו בגזענות אבל אתם נוקטים כלפינו אפליה שמעלה ריח של גזענות.

ג. הקשר כללי - הצגת ההחלטה שייזמו הגושים הסובייטי והערבי כהתקפה על המערב ועל הערכים הליברליים בכלל.

בסיום דבריו, קרע הרצוג את הצעת ההחלטה ויצא מהאולם, כפי שעשה אביו הרב הרצוג לספר הלבן הבריטי בחזית בית הכנסת "ישורון" בירושלים ב-1939.

מאז שהתקבלה ההחלטה על ידי האו"ם, נאבקה ישראל לביטולה. קריסת הגוש הסובייטי אפשרה להשיג מטרה זאת וחיים הרצוג, בתפקידו כנשיא (1983-1993), סייע במאמצים לביטול ההחלטה על-ידי פנייה לראשי מדינות רבים. ב-16 בדצמבר 1991, ביטלה עצרת האו"ם את ההחלטה מ-1975 (החלטה 4686). בביטול תמכו 111 מדינות, 25 התנגדו, 13 נמנעו ו-16 נעדרו מן ההצבעה.

קישורים להעשרה

[חיים הרצוג – הנשיא השישי – מבחר תעודות מפרקי חייו \(1918-1997\)](#)

[היום הבינלאומי למאבק בגזענות](#)

[היחס לנכרי ולזר – מכון הרטמן](#)

נספח 2: נאום חיים הרצוג בעצרת הכללית של האומות המאוחדות, 10 בנובמבר 1975

אדוני הנשיא,

סמלי הדבר שדיון זה, אשר עשוי להוות נקודת מפנה בייעודו של ארגון האומות המאוחדות וגורם מכריע להמשך קיומו האפשרי של ארגון זה, ייערך בעשרה בנובמבר.

הלילה, לפני שלושים ושבע שנה, נרשם בהיסטוריה כקריסטל נאכט – ליל הבדולח. היה זה הלילה ב-1938 שבו פתחו חיילי פלוגות הסער הנאצים של היטלר בהתקפה מתואמת על הקהילה היהודית בגרמניה, שרפו את בתי הכנסת בכל עריה והבעירו ברחובות מדורות ענק מספרי הקודש, ממגילות הקודש ומספרי תנ"ך. היה זה הלילה שבו הותקפו בתים יהודיים וראשי משפחות נחטפו, רבים מהם ללא שוב. היה זה הלילה שבו חלונות בתי העסק והחנויות היהודיים נופצו, כשהם מכסים את רחובות גרמניה בשכבה של זכוכית שבורה, שנראתה כמיליוני חתיכות בדולח, שנתנו ללילה ההוא את שמו.

היה זה הלילה שהוביל בסופו של דבר למשרפות ולתאי הגזים, אושוויץ, בירקנאו, בוכנדוולד, טרזינשטט ואחרים. היה זה הלילה שהוביל לשנאה המחרידה ביותר בהיסטוריה של האנושות.

אכן, הולם הוא, אדוני הנשיא, שדיון זה, שהוא מזימה להסיט את המזרח התיכון מצעדיו לקראת שלום, ושנערך באווירה אנטישמית קשה, ייערך ביום השנה של הלילה ההוא.

אכן, הולם הוא, אדוני הנשיא, שארגון האומות המאוחדות, שהחל דרכו כברית אנטי-נאצית, ימצא עצמו, שלושים ושבע שנים מאוחר יותר, הולך ונעשה מרכז האנטישמיות של העולם.

היטלר היה מרגיש עצמו בבית במספר הזדמנויות במשך השנה שעברה, אם היה מקשיב לדיונים בפורום זה, ומעל לכול, לדיון על הציונות.

עצוב מאוד לחשוב לאיזו רמה נגרר האו"ם אם מוטל עלינו היום לעמוד מול התקפה על הציונות. התקפה זו נותנת תוקף לא רק להתקפה אנטי-ישראלית מהסוג המכוער ביותר, אלא גם להתקפה על היהדות – אחת הדתות העתיקות והמבוססות ביותר בעולם. דת שנתנה לעולם את ערכי האנוש של התנ"ך. דת ששתי דתות אדירות אחרות, נצרות ואסלאם, נבעו ממנה. האם אין זה טראגי לחשוב שאנו כאן, באסיפה בשנת 1975, הוגים התקפה גסה על דת אדירה ומבוססת זו? היהדות היא הדת שנתנה לעולם את התנ"ך עם עשרת הדברות והנביאים הגדולים: משה, ישעיהו, עמוס; דת שנתנה את גדולי ההוגים בהיסטוריה: רמב"ם, שפינוזה, מרקס, איינשטיין; דת שנתנה רבים מגדולי האמנים ואחוז גבוה ביותר של זוכים בפרסי נובל למדע, אמנות ומדעי הרוח, יותר מכל עם אחר עלי אדמות.

הצעת ההחלטה נגד הציוניות התכונה, במקורה, לגנות גזענות וקולוניאליזם. בנושא זה היינו יכולים להגיע להסכמה, שהייתה יכולה להיות בעלת חשיבות עצומה לכולנו, ולעמיתינו האפריקנים במיוחד. אך הנה אנו רואים כיצד קבוצת מדינות, שיכורות מהרגשת העוצמה של רוב אוטומטי, מכוונות את האו"ם בתמרון מתועב, ע"י השימוש ברוב זה, להשוואת הציונות עם הנושא העומד לדיון.

אינני עומד על דוכן זה כדי להגן על הערכים המוסריים וההיסטוריים של העם היהודי. הם אינם זקוקים להגנה. הם מדברים בעד עצמם. הם נתנו לאנושות הרבה מאוד מגדולתה ונצחיותה. הם עשו לרוחו של האדם הרבה יותר מאשר פורום זה יכול להעריך.

אני בא לכאן כדי לקטרג על שתי העוולות האדירות המטילות אימה על חברה כלשהי ועל חבר האומות במיוחד. שתי עוולות אלו הן: שנאה ובערות. שתי עוולות אלה מהוות את הכוח המניע מאחורי מציעי החלטה זו ותומכיה. שתי עוולות אלו מאפיינות את המדינות שעלולות לגרור ארגון עולמי זה לתהומות, כפי שנגרר היום; ארגון שאת האידיאלים שלו הגו לראשונה נביאי ישראל.

המפתח להבנת הציונות טמון בשמה. מאז המאה העשירית לפני הספירה, נקראת הגבעה המזרחית בירושלים העתיקה: ציון.

למעשה, השם "ציון", בהתייחסו לירושלים, מופיע 152 פעמים בברית הישנה. השם הוא בעל יעוד פואטי ונבואי אדיר. ההתייחסות הדתית והרגשית אל השם נובעת מחשיבותה של ירושלים כעיר מלכות וכעיר מקדש.

"הר ציון" הוא מקום משכנו של אלוהים. ירושלים, או ציון, הוא מקום בו אלוהים הוא מלך, ובו קבע והפקיד את מלכו – דוד.

המלך דוד קבע את ירושלים כבירת ישראל לפני כמעט שלושת אלפים שנה. מאז ועד היום ירושלים היא בירת ישראל. במשך מאות השנים גדל והתרחב המונח "ציון" והכיל בתוכו את כל ישראל. בני ישראל בגולה לא יכלו לשכוח את ציון. משורר תהלים ישב על נהרות בבל ונשבע "אם אשכח ירושלים תשכח ימיני".

במשך אלפי שנים חזרו יהודים בכל העולם על שבועה זו. זוהי שבועה יהודית עתיקה שנאמרה שבע מאות שנה קודם להופעת הנצרות ואלף ומאתיים שנה קודם להופעת האסלאם. מובנה של המלה "ציון" היא מולדתם של היהודים, סמלה של היהדות, של השאיפות הלאומיות היהודיות.

כאשר יהודי מתפלל הוא פונה בזמן התפילה לירושלים.

תפילות היהודים ביטאו, במשך למעלה מאלפיים שנה של גלות, את הכמיהה של העם היהודי לחזור למולדתו העתיקה, ישראל. למעשה, הייתה בארץ ישראל נוכחות יהודית נמשכת, במספרים גדולים או קטנים, במשך כל אותן שנים.

הציונות היא השם של התנועה הלאומית של העם היהודי והיא הביטוי המודרני של המורשת היהודית העתיקה. הרעיון הציוני, כפי שמובע בתנ"ך, היה והינו חלק בלתי נפרד מהדת היהודית. הציונות לעם היהודי היא מה שתנועות השחרור של אפריקה ואסיה הן לעמיהן.

ציונות היא אחת התנועות הלאומיות הדינמיות ומלאות המרץ בהיסטוריה האנושית. מבחינה היסטורית, מבוססת הציונות על קשר מיוחד במינו בין עם הספר וארץ התנ"ך. קשר המתמשך לאורך ארבעת אלפים שנה.

כדי להפוך את חלומנו למציאות, הקים העם היהודי בזמנים המודרניים, בסוף המאה התשע-עשרה, את התנועה הציונית. דרבנו אותו אנטישמיות עזה ורדיפות מצד אחד ורגשות של לאומיות מהצד השני. הציונות כתנועה פוליטית הייתה התקוממות של עם מדוכא נגד עושק, אפליה מרושעת ודיכוי, שהיו מחזה נפוץ בארצות בהן פרחו האנטישמיות.

אין זה מקריות שהוגי ותומכי ההחלטה המזהה את הציונות עם גזענות הם מדינות האשמות בפשעים האימים של אנטישמיות ואפליה עד עצם היום הזה.

תמיכה במטרות הציונות הובעה במנדט של חבר הלאומים לפלשתינה, ואושרה שוב ע"י האו"ם ב-1947, כאשר העצרת הכללית הצביעה ברוב מוחץ בעד החייאת העצמאות היהודית במולדתנו העתיקה.

ייסודה מחדש של עצמאות יהודית בישראל, אחרי מאות שנים של מאבק להתגבר על שלטון זרים וגלות, הוא הוכחה לרעיונות היסוד של: שוויון העמים והגדרה עצמית. כאשר שוללים את זכותו של העם היהודי לקיום לאומי וחופש, אין זו סתם שלילת זכות שישנה לכל עם אחר על פני כדור הארץ, אלא הפרה גסה של ההוראות המרכזיות של האומות המאוחדות.

כפי שכתב שר החוץ הקודם של ישראל, אבא אבן:

"הציונות היא אינה יותר, אך אינה פחות, מאשר תחושת העם היהודי למקור ויעוד במולדת שקשורה באופן נצחי לשמה. הציונות היא גם מכשיר בכל מקום שהעם היהודי מחפש הגשמה אוטנטית של עצמו. הדרמה חקוקה באזור שבו האומה הערבית השיגה את הריבונות שלה בעשרים ארצות המכילות מאה מיליון תושבים ב-4 וחצי מיליון מילים רבועים, עם מקורות כלכליים רבים ומגוונים. הנושא איננו, אפוא, האם העולם מוכן להגיע להסכם עם לאומיות ערבית. השאלה היא, באיזו נקודה הלאומיות הערבית, עם השפע הרבגוני העצום שלה, תגיע להסכם עם עם ים-תיכוני אחר, צנוע, אבל שווה זכויות, על ניהול חייו בביטחון ושלוש."

הגיבוי החריף על הציונות שהושמע כאן ע"י נציגים ערבים עלול לתת לאספה זו את הרושם המוטעה, שבזמן ששאר העולם תמך בתנועת השחרור הלאומית יהודית, היה העולם הערבי עוין לציונות תמיד. כך הם אינם פני הדברים. מנהיגים ערבים, בהכירם את זכויות העם היהודי, הסכימו ואישרו את העקרונות של הציונות במלואן. שריף חוסיין, המנהיג של העולם הערבי בזמן מלחמת העולם השנייה, קיבל בברכה את שובם של היהודים לפלשתינה. בנו, האמיר פייצל, שייצג את העולם הערבי בוועידת השלום בפריז, אמר זאת אודות הציונות:

"אנו הערבים, ובמיוחד המשכילים שבתוכנו, רואים באהדה עמוקה את התנועה הציונית... אנו נאחל ליהודים ברכת ברוך הבא חמה... אנו עובדים ביחד למען מזרח-קרוב שונה, ושתי תנועותינו משלימות אחת את השנייה. התנועה היא לאומית ולא אימפריאליסטית. יש בסוריה מקום לשנינו. לאמיתו של דבר, אני חושב, שאף אחת מהתנועות לא תוכל להצליח ללא השנייה."

מתאים אולי, בנקודה זו, להיזכר שכאשר נדונה השאלה של פלשתינה באו"ם ב-1947, תמכה ברית-המועצות בחוזקה במאבק היהודי לעצמאות.

כמה מהערותיו של אנדר"י גרומיקו תהיינה מאוד רלוונטיות לנושא:

"כפי שאנו יודעים, השאיפות של העם היהודי קשורות בבעיית פלשתינה והממשל העתידי לקום בה. עובדה זו אינה זקוקה להוכחה... במשך המלחמה האחרונה (מלחמת העולם השנייה) עברו על העם היהודי עצב, סבל ותלאות בלתי רגילים. אוכל לומר, ללא הגזמה כלשהי, שעצב וסבל אלו אינם ניתנים לתיאור מילולי. קשה להביע עצב וסבל אלו כסטטיסטיקה יבשה על הקורבנות היהודים של ההתקפות הפאשיסטיות. היהודים באזורים שתתן שלטון היטלר היו מועמדים להשמדה פיזית מלאה. המספר הכללי של היהודים שנעלמו תחת ידם של המוציאים להורג הנאצים מוערך בכשישה מיליונים...."

"ארגון האומות המאוחדות אינו יכול, ואסור לו, להתייחס למצב זה באדישות, מאחר שהיא איננה עולה בקנה אחד עם העקרונות הנשגבים המוצהרים בהצהרת היסוד שלו. עקרונות אלו מספקים הגנה על זכויות אנוש ללא התייחסות לגזע, דת או מין.

"העובדה שאף לא מדינה אירופאית אחת הייתה מסוגלת להבטיח את הגנת הזכויות האלמנטריות של העם היהודי, ואת הגנתו מפני האלימות של הרוצחים הפאשיסטיים, מסבירה את השאיפות של היהודים להקמת מדינה משלהם. אין זה מן הצדק לא להביא זאת בחשבון ולשלול את זכותו של העם היהודי להגשמת שאיפותיו."

עצוב מאוד לראות באולם זה קבוצת אומות, שרבות מהן שיחררו עצמן זה לא מכבר משלטון קולוניאלי, שמות ללעג את אחת מתנועות השחרור האצילות ביותר במאה הזו. תנועה, שלא רק שנתנה דוגמה של עידוד ונחישות הדעת לעמים הנאבקים לעצמאות, אלא אף עזרה בצורה מעשית לעצמאותם או מיד לאחריה.

הנה לפניכם תנועה, שהיא ליכוד של רוח חלוצית מיוחדת במינה, של יחס כבוד לעבודה ולערכי אנוש. תנועה שהראתה לעולם דוגמה של שוויון חברתי ודמוקרטיה פתוחה, שהיא מזוהה בהצעת החלטה זו עם תפיסות פוליטיות משוקצות.

אנו בישראל עשינו מאמצים ליצור חברה אשר משתדלת להגשים את האידיאלים הנשגבים ביותר של האנושות, אידיאלים פוליטיים, חברתיים ותרבותיים, לכל התושבים בישראל, ללא קשר לדת, אמונה, גזע ומין.

הראו לי חברה דמוקרטית פלורליסטית בעולם כולו שבה, למרות הבעיות הקשות, יהודים וערבים חיים יחדיו בדרגה כזו של הרמוניה. חברה שבה כבוד האדם וזכויות האדם נשמרים לפני החוק. חברה שבה אין גזר דין מוות, שבה חופש הדיבור, התנועה, המחשבה והביטוי נשמרים. חברה שבה אפילו תנועות המתנגדות למטרותינו הלאומיות מיוצגות בכנסת.

הנציגים הערבים מדברים על גזענות. הרשו לי לשאול מה קרה ל-800,000 היהודים אשר חיו למעלה מאלפיים שנה במדינות ערביות. יהודים שיצרו כמה מהקהילות העתיקות ביותר, שהוקמו הרבה זמן לפני הופעת דת האסלאם, איפה הן קהילות אלה היום?

היהודיים היוו פעם את אחת הקהילות החשובות בארצות המזרח-התיכון. היו הם אלה שנתנו את הטון במחשבה, מסחר ומדע הרפואה. איפה הם בחברה הערבית כיום? אתם מעיזים לדבר על גזענות, כשאני יכול להצביע בגאווה על השרים הערבים ששרתו בממשלתי, על סגן יו"ר הכנסת הערבי; כשאני יכול להצביע בגאווה על קצינים וחיילים המשרתים מרצונם החופשי במשמר הגבול ובכוחות המשטרה ולעיתים קרובות מפקדים על יחידות יהודיות; כשאני יכול להצביע בגאווה על אלפי הערבים מכל המזרח-התיכון המבקרים בערי ישראל מדי שנה; על אלפי הערבים מכל המזרח התיכון הבאים לטיפול רפואיים בישראל כשאני יכול להצביע בגאווה על החיים בשלום ובצוואת שהתפתחו; על העובדה שערבית היא שפה רשמית בישראל, שווה לעברית; שאני יכול להצביע בגאווה רבה על העובדה שטבעי הוא לערבי לשרת במשרד ציבורי, כפי שהיינו רוצים לראות יהודי משרת במשרד ציבורי כלשהו במדינה ערבית (ואכן היו כאלה שניסו להתקבל). האם זו גזענות? לא! זוהי, אדוני הנשיא, הציונות.

הציונות היא ניסיונו לבנות חברה, שעל אף שהיא אינה מושלמת, יתממשו בה החזיונות של נביאי ישראל. יודע אני שיש לנו בעיות. יודע אני שרבים אינם מסכימים עם מדיניותה של הממשלה שלנו. רבים בישראל עצמה אינם מסכימים עם מדיניותה של הממשלה... והם חופשיים לעשות זאת, משום שהציונות יצרה את המדינה הדמוקרטית הראשונה, האמתית והיחידה בחלק זה של המזרח-התיכון אשר מעולם לא ידע דמוקרטיה וחופש הדיבור מהם.

הצעת החלטה זדונית זו, שנועדה להסיח את דעתנו מהמטרה האמתית שלה, היא חלק מסגנון אנטישמי מסוכן אשר מופיע בכל דיון פומבי, ע"י אלה שמטרתם היא לחסום בעד הצעד הנוכחי לקראת נורמליזציה ביחסים, ובסופו של דבר לקראת שלום במזרח-התיכון. כל זאת מתוכנן בשיטתיות כדי לחבל במאמצים של ועידת ז'נבה, ולהטות ממטרתם את המדינות הצועדות לקראת השלום. אך מזימה זו לא תצא אל הפועל ואני חוזר פה, במעמד זה, על מדיניות ממשלתי: נעשה כל צעד אפשרי לקראת שלום על בסיס פשרה.

אנו חוזים כאן היום בהפגנה נוספת של שנאה אנטישמית ואנטי-יהודית מרה, המלבה את החברה הערבית. מי היה מאמין שבשנה זו, 1975, יופצו השקרים הזדוניים של "זקני-ציון" בצורה רשמית ע"י ממשלות ערביות. מי היה מאמין, שבתקופתנו שלנו, נהיה עדים להחדרת השנאה הנתבעת ביותר בגני ילדים ערבים? אנו מותקפים ע"י חברה, שמעשיה נשענים על הצורה הקיצונית ביותר של גזענות הידועה בעולם כיום. זו היא הגזענות שבוטאה בצורה כה מדויקת בדבריו של מנהיג אש"ף, יאסר ערפאת, בנאום הפתיחה שלו בסימפוזיון בטרפול, לוב: "לא תהיה שום נוכחות באזור מלבד נוכחות ערבית..."

במילים אחרות, במזרח-התיכון, מהאוקיינוס האטלנטי עד המפרץ הפרסי, מותרת נוכחות אחת בלבד, וזוהי נוכחות ערבית. אף עם אחר, יהיו שורשיו באזור ככל שיהיו, לא יהיה מורשה ליהנות מזכותו להגדרה עצמית.

הביטו על גורלם הטראגי של הכורדים בעירק. הביטו מה קרה לאוכלוסייה השחורה בדרום סודאן. הביטו בסכנה מטילת האימה שבה חברה נוצרית שלמה מוצאת את עצמה בלבנון. הביטו במדיניות המוכרזת של אש"ף, הקוראת באמנה הפלשתינאית מ-1964 לחיסול מדינת ישראל, והשוללת כל צורה של פשרה בנושא הפלשתינאי. נציגו של אש"ף אמר זאת אף אתמול, בבניין זה, כאשר התייחס אל תל אביב כאל שטח כבוש. הביטו בכל זה ואתם רואים לפניכם את הצעת ההחלטה הממאירה, שהובאה לפני אספה זו, אתם רואים את שתי העוולות שדיברתי עליהן קודם: השנאה העיוורת של מציעיה הערבים של החלטה זו, והבערות התהומית והרשעות של אלה שתומכים בהם.

הנושא העומד לדיון בפני אספה זו אינו ישראל ואף לא הציונות. הנושא הוא גורלו של ארגון זה. ארגון זה, שמקימיו ראו את רוחם של נביאי ישראל מול עיניהם, ושנולד מתוך ברית אנטי-נאצית אחרי הטרגדיה של מלחמת העולם השנייה, התנוון לגמרי. הוא התנוון לצורה שתוארה בשבוע האחרון ע"י (פאול ג'ונסון) אחד מבכירי הסופרים, בביטאון חשוב ביותר של חברה ומחשבה חופשית במערב כ: "נהפך במהירות לאחת היצירות המושחתות והמשחיתות בכל ההיסטוריה של מוסדות אנוש... המדינות שיצרו את הרוב הן, כמעט ללא יוצא מן הכלל, מדינות הידועות בדיכוי הגזעני שלהן, בכל צורה וגוון העולים על הדעת." הוא ממשיך ומסביר את המאפיינים של דיון זה:

"ישראל היא חברה דמוקרטית. ניסיון ההתקרבות הגדול ביותר בעולם למדינה סוציאליסטית חופשית; לתושביה וממשלתה יש הכבוד העמוק ביותר לחיי אדם. כבוד זה הוא כל כך עז, שלמרות כל פרובוקציה שאפשר להעלותה על הדעת, הם מסרבים, במשך רבע מאה, להוציא להורג ולו אף מחבל אחד מהמחבלים שנתפסו. יש להם תרבות עתיקה אך בעלת חיוניות ועוצמה, ויש להם טכנולוגיה משגשגת. שילוב זה של ערכים לאומיים שהם אספו בתקופת קיומם הקצרה כמדינה, מהווה תוכחה מרגיזה לרוב הארצות החדשות, שנציגיהן מתהלכים ביהירות מנופחת בבניין האו"ם. לכן ישראל היא נושא לקנאה ושנאה; ונעשים מאמצים להרוס אותה. חיסולם של הישראלים היה זה מכבר מטרתו הראשית של ארגון המחבלים הבין-לאומי. ארגון זה מאמין שאם יוכל לשבור את ישראל, אזי כל שאר התרבויות תיפגענה בקלות מהתקפותיהם..."

"האמת המעציבה, אני חושש, היא שנרותיהם של התרבויות עומדים להיכבות. העולם נשלט במידה הולכת וגוברת לא ע"י קפיטליזם, לא ע"י דמוקרטיה חברתית או אפילו ברבריות שבטית, אלא ע"י לקסיקון שנאסף למעלה מ-50 שנה ועתה מקבל על עצמו סוג של סמכות כהונתית מושחתת... אנו כולנו יודעים מה הן קלישאות פוליטיות אלו..."

בחלקם של בני עמי נפל, במשך הדורות, להיות הגוף הבוחן של הגינות אנוש, אבן הדרך של התרבות, כור ההיתוך שבו נבחנים ערכי אנוש. רמת האנושיות של אומה יכולה להימדד תמיד ע"י התנהגותה כלפי אוכלוסייתה היהודית. רדיפות ודיכוי התחילו לעיתים קרובות מדי עם יהודים, אבל אף פעם לא נסתיימו עמם. הפוגרומים האנטי-יהודיים ברוסיה הצארית היו רק קצה הקרחון, שגילה את הריקבון של משטר שעמד להיעלם במהרה בסופת המהפכה. הקיצוניות האנטישמית של הנאצים הייתה סימן לבאות בלבד. סימן לקטסטרופה שעמדה ליפול על האנושות באירופה.

על הנושא העומד לפנינו התפלג העולם לטוב ולרע, להגון ולישר, לאנושי ולשפל. אנו, העם היהודי, נזכור בעתיד, בהכרת תודה, את האומות הספורות שהתנגדו לתמוך בהצעה נלוזה זו.

אני יודע, שאפיזודה חולפת זו תחזק את כוחות החופש וההגינות בעולם זה ותעודד את העולם החופשי להמשיך ולתמוך באידיאלים שהוא מעריך כל כך. אני יודע שאפיזודה זו תחזק את הציונות כפי שהיא החלישה את האו"ם.

בעומדי על דוכן זה, מתגלה לנגד עיני ההיסטוריה הארוכה והגאה של עמי. אני רואה את המדכאים של עמנו במשך הדורות כשהם עוברים בתהלוכה ארוכה אל השכחה. אני עומד לפניכם כנציג של עם חזק ומשגשג, שנשאר בחיים אחרי כל תלאותיו, ואשר יחזיק מעמד גם לאחר הצגה מבישה זו ויוזמיה.

כשאני עומד לפניכם שבים לזיכרוני הרגעים האדירים של ההיסטוריה היהודית. עמי עומד נחות במספר, בפעם המי יודע כמה, כקרבת של שנה, בערות ורוע. כשאני מביט לאחור על רגעים אדירים אלו, אני נזכר בגדולתה של אומה שיש לי הכבוד לייצגה בפורום זה. ברגע זה, לבי עם העם היהודי באשר הוא שם, אם זה בחופש או בעבדות, שאת תפילותיו ומחשבותיו אני נושא עמי.

לא כמתחנן עומד אני לפניכם. הצביעו כפי שהמצפון המוסרי מכתוב לכם. זכרו שהנושא איננו ישראל ואף לא הציונות. הנושא הוא המשך הקיום של ארגון זה, שנגרר על ידי קואליציה של עריצים וגזענים לדרגה הנמוכה ביותר של חוסר אמון.

הצבעתה של כל משלחת תרשום בהיסטוריה את עמדת ארצה בקשר לאנטישמיות, גזענות ואנטי-יהודיות. אתם בעצמכם נושאים באחריות לעמדתכם בפני ההיסטוריה, כי כאלה תיראו בהיסטוריה.

אנו, העם היהודי, לא נשכח.

לגבינו, העם היהודי, זוהי אינה אלא אפיזודה חולפת בהיסטוריה ארוכה, עשירה ומלאה מאורעות. אנו שמים מבטחינו בהשגחה העליונה, בדתנו ובאומנתנו, במסורת המקודשת והנערצת שלנו, במאבקנו לקדמה חברתית וערכי אנוש ובעמנו, בכל מקום בו הוא נמצא. לגבינו, העם היהודי, משוללת הצעת החלטה זו, המבוססת על שנה, שקר ובערות, כל ערך מוסרי וחוקי.

חיים הרצוג – קורות חיים

- 7 בספטמבר 1918 – חיים הלוי-הרצוג נולד בבלפסט שבצפון אירלנד (בי"א בתשרי תרע"ט).
- 1919 – משפחת הרצוג עוברת לדבלין לאחר שאב המשפחה, יצחק אייזיק הלוי-הרצוג, התמנה לרב העיר.
- 1925 – אביו של חיים הרצוג נבחר לשמש רב ראשי של המדינה האירית החופשית.
- 1935 – חיים הרצוג מגיע לארץ ללמוד בישיבת מרכז הרב. באותה שנה הוא מצטרף לארגון ההגנה.
- 1937 – אביו של חיים הרצוג נבחר לרב ראשי אשכנזי של ארץ ישראל ועולה לארץ עם אשתו.
- 1938 – חיים הרצוג יוצא לבריטניה ללמוד משפטים ב"יוניברסיטי קולג'" של אוניברסיטת לונדון. פעיל בארגוני סטודנטים יהודיים וציוניים ובארגונים כלליים.
- 1941 – חיים הרצוג נבחר ליושב ראש ארגון הסטודנטים היהודיים בבריטניה. מקבל תואר בוגר במשפטים.
- 1942 – מקבל תואר עורך דין (Barrister) ומתנדב לצבא הבריטי.
- 1943 – מסיים קורס קציני חי"ר וקורס קציני מודיעין באוקספורד.
- 1944 – ביולי, מגיע לצרפת כקצין מודיעין ביחידת ה"גארדס". משתתף בפעולת הכוח הבריטי החודר לתוך גרמניה.
- 1945 – עם כניעת גרמניה, משתלב הרצוג בממשל הצבאי הבריטי בגרמניה.
- 1946 – בדצמבר משתחרר מהצבא הבריטי.
- 1947 – חוזר לארץ ישראל ומתחתן עם אורה אמבש. מתמחה במשרד עורכי דין בירושלים ואחר כך מצטרף לאגף השלטונות שבמחלקה המדינית של הסוכנות היהודית.
- 1948 – משמש קצין קישור עם האו"ם ועם הבריטים מטעם המחלקה המדינית. בדצמבר מתמנה לראש שירות המודיעין בדרגת סגן אלוף.
- 1950 – יוצא לארצות-הברית בתור נספח צה"ל.
- 1953 – מתמנה גם לנספח צה"ל שאינו תושב בקנדה.
- 1954 – בנובמבר מתמנה למפקד מחוז ירושלים ולמפקד חטיבת ירושלים (עד מאי 1957).
- 1957 – ביולי מתמנה לראש מטה פיקוד הדרום (עד אפריל 1959).
- 1959 – במאי מתמנה לראש אמ"ן (אגף המודיעין, עד סוף 1961).

- 1965 – מצטרף למפלגת רפ"י.
- 1967 – פרשן רדיו בתקופת ההמתנה ובמלחמת ששת הימים. מושל צבאי של הגדה המערבית. חבר ועדות לענייני השטחים.
- 1972 – מקים עם מיכאל פוקס משרד עורכי דין, שאליו מצטרף אחר כך גם יעקב נאמן.
- 1973 – פרשן רדיו וטלוויזיה במלחמת יום הכיפורים.
- 1975 – מפרסם את ספרו "מלחמת יום הדין" על מלחמת יום הכיפורים.
- 1975 – מתמנה לנציג הקבוע של ישראל באו"ם (עד 1978) ונושא את הנאום החשוב נגד החלטת האו"ם המשווה את הציונות לגזענות.
- 1980 – נבחר לנשיא האיגוד העולמי של "אורט".
- 1981 – נבחר לכנסת העשירית מטעם "המערך".
- 1983 – נבחר להיות הנשיא השישי של מדינת ישראל.
- 1984 – לאחר הבחירות לכנסת האחת-עשרה, מטיל על שמעון פרס להקים ממשלה ופועל להקמת ממשלת אחדות לאומית.
- 1988 – נבחר לנשיאות לקדנציה שנייה.
- 1990 – אחרי נפילת הממשלה בישראל, הטיל על שמעון פרס להקים ממשלה. לאחר שפרס אינו מצליח, הטיל הרצוג את המשימה על יצחק שמיר.
- 1993 – מסיים את כהונתו בנשיאות מדינת ישראל.
- 17 באפריל 1997 – נפטר (בי' בניסן תשנ"ז) ונקבר בהר הרצל.

מקור: [ציוני דרך בחייו של חיים הרצוג – ארכיון המדינה](#)

כתיבה: שלומית לנגבוים

הפעילות נכתבה בשיתוף עם "עמותת יד חיים הרצוג"

עריכה: אילנה רבינוביץ, צפרית גרינברג

עריכה לשונית: אפרת חבה